

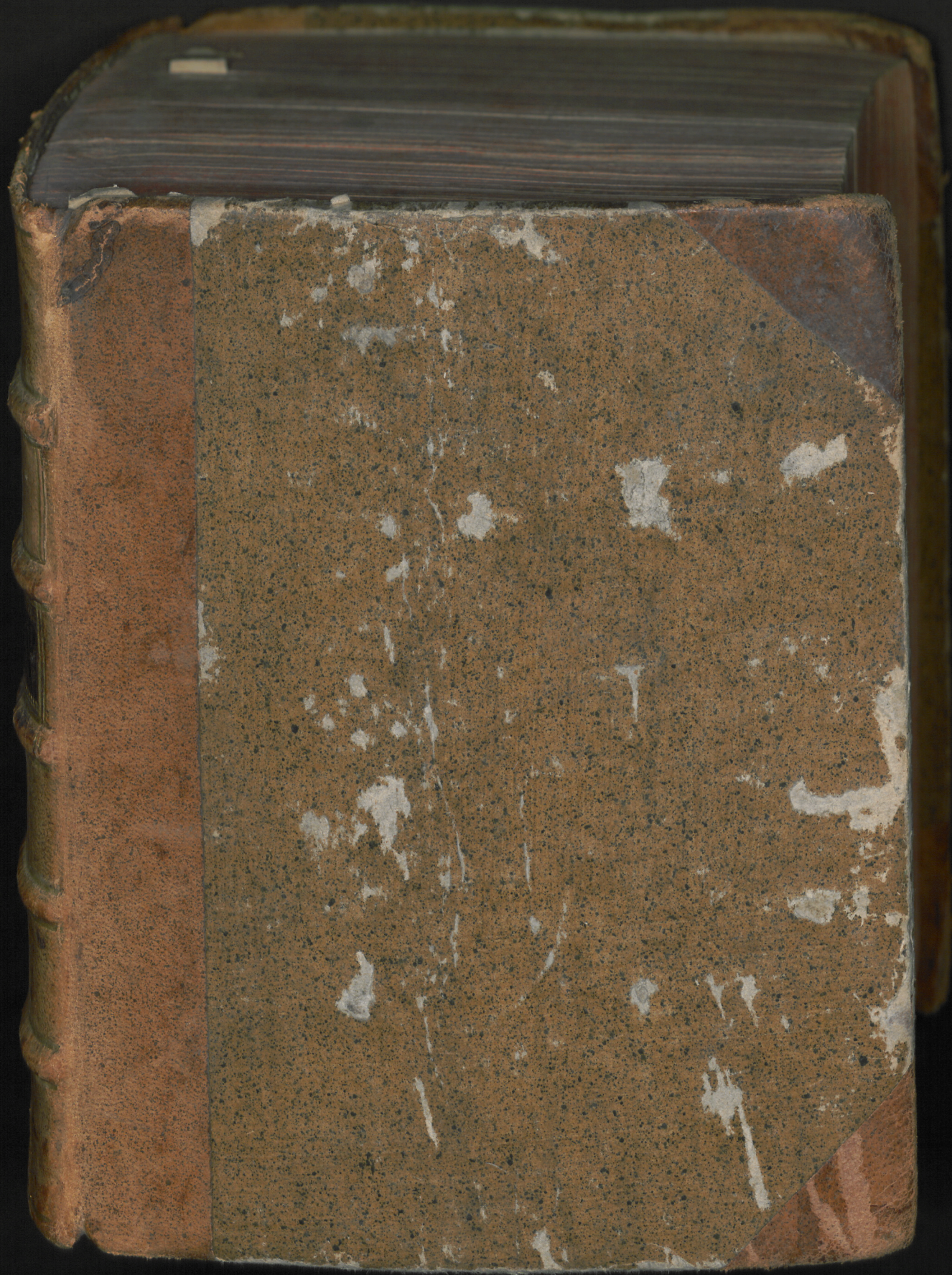
De Iuris Et Facti Ignorantia : Exercitatio Qvam In Academia Georgia Avgusta

Gottingae: Litteris. Io. Frider. Hageri, 1745

<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1813389098>

Druck Freier Zugang

K. K. — 2 (75.)

1. Ph
2. P
3. Sch
4. V
5. B
6. V
7. K
8. K
9. Th
10. V
11. Den
12. V
13. K
14. B
15. H
16. L
17. V
18. K
19. V
20. H
21. B
22. V
23. B
24. E
25. V
26. V
27. V
28. V
29. V
30. V

1. Ehrlen de servis Aethiopibus Europaeorum in Colonis Americae.
2. Poppe. utrum lex nova de bonis hereditariis alienari permittitur contra subditos Hamburgenses nevegre commorantes possit applicari.
3. Schreiber de invaliditate librorum mercaturam concernentium iudaica lingua conscriptorum quod ad probationem.
4. Schott observationes ex jure patronatus pluribus competente ecclesiae spectatim de praesentatione per turnum.
5. Böhmer de juris et facti ignorantia.
6. Kress de jure summo injuria summa.
7. Koenig de jure consuetudinario.
8. Ludovici de successione conjugum defuncti.
9. Thomafius de usu practico tituli institutionum quibus modis patria testamentum fitur.
10. Simon. de odio.
11. Berger. an sententia quae a iudice, finita defensionis actione, pro defectu lata est, ipsum matrimonii vinculum solvat, idque tam ratione habita defensionis patris, quam defunctae, atque adeo, solum jure divino, utriusque novarum nuptiarum potestas fiat?
12. Stryck de salute publica.
13. Linck jura finium.
14. Ehrenbach. Imperator cum imperante negotia mirrens, an factum ministri contra iussum speciale agentis ratum haberi sit obligatus?
15. Hartung de jurisdictione consistoriali.
16. Lembcke de jure singulani mercatorum.
17. Stryck jurisprudentia Pauli apostoli.
18. Klein de jure circa margaritas.
19. Schöpfer de reprobatione.
20. Hurlebutch de exceptione Joh. Velliani et authenticae si qua mulier, in cambiis jure Brunovicensi cessante.
22. de Löwenstern de bonorum publicatione. in suspencionum consequentiam nemest Carolina sublata.
23. de Löwenstern de vite deprehensa ad l. 22 pr. ff. quod si aut clam.
24. Ehrenbach de defensione pro avertenda confrontatione.
25. Thomafius triqua casuum ex jurisprudentiae regulis exquiratorum ad deictorum. b. de deposito. c. de usufructu adium legato. c. de conditione dotis a sponsa praenumeratas.
26. Thomafius de onere probandi in actione negatoria.
27. Bruckner de stratagematibus advocatorum.
28. Kind de speculi Saxonici usu et auctoritate.
29. Kluegel de lite sine appendice contestanda.
30. Kluegel de sede sponsalitia.

31. Kligel de fidei Vallejo seu intercessione mulierum.
32. Pauli de foro clericorum competente.
33. Koch de concursu hypothecae specialis et generalis.
34. Hopfacker de praerogativa pignorum publicorum.
35. Nettelblad de genuina sponsalium de praesenti et de futuro notione.
36. Nettelblad de doli incidentis et causam dantis in contractibus effectu.
37. Ehrenbach de homicidio proditorio.
38. Linde de compensatione in concursu creditorum.
39. Lentin de restitutione ex capite iustitiae in causis criminalibus.
40. Schorch de retractu rei singularis ex pluribus uno pretio venditis.
41. Sickerer de assignationibus.
42. Schumacher de conclusionibus filiorum familias a testamenti factione
specialim quoad bona adventitia extraordinaria.
43. Siegmann de jurisdictione functionum in impio iudiciorum ob
causarum continendam in cives mediatorum haud fundata.
44. Observationes ad II. L. 2. T. 11. et L. 2. T. 12.
45. Meyer de jurisdictione delegata c. 1. et mandatae differentias.
46. Schneid de jure filii familias disponendi de peculio.

5,
DE
IVRIS ET FACTI
IGNORANTIA

EXERCITATIO
QVAM

IN ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA

PRAESIDE

GEORGIO LVDOVICO
BOEHMERO D.

POTENTISSIMI MAGNAE BRITANNIAE
REGIS A CONSILIIS ET ORDINIS
IVRIDICI H. T. DECANI.

A. D. IAN. CIO IO CCXXXV.
DOCTAE COMMILITONVM DISQVITIONI
SVBIIICIT

B. 7
A V C T O R
FRIDERICVS WILHELMVS ELDERHORST
COPPENBRVGENSIS.

GOTTINGAE,
LITERIS. IO. FRIDER. HAGERI.

§. I.

Nihil magis solenne est mortalibus, quam actionum, non legitime peractarum, excusationem vel ab eorum, *quæ contigerunt*, vel a *iurium* ignorantia repetere. * In quo cum tantum imbecillitati humanæ sapius dandum sit, quantum temeritati, hac excusatione friuole abutentium, resistendum: iustis merito limitibus eandem circumscripserunt leges, ne quod imbecillitatis esse debebat, in negligentiae præsidium degeneraret.

- * Qualem ignorantia in moralibus actionibus, in causis ecclesiasticis ac spiritualibus, pœnæ et pœnitentiæ excusationem tribuat, amplissimo tractatu, propositis magis, vndique repetitis doctorum testimoniis, quam legitimo argumentorum nexu exposuit *Ioannes Chrysostomus Philippinus*, Veronensis, Clericus Regularis Theatinus, *de priuilegiis ignorantia*, Venetiis c 1515 c LXXXVIII. traditis, quæ ad legem ciuilem, diuinam, ecclesiasticam, præcepta charitatis et singula tam decalogi quam ecclesiæ præcepta pertinent, ignorantia priuilegiis. Qui vti sacerdotum, ratione pœnitentiæ decernendæ, ita iudicum et causarum patronorum officium circa facti scientiam et ignorantiam eodem fere scribendi genere instructuendum fuit *Ioannes Baptista Costa*, Aduocatus Papiensis, *de facti scientia et ignorantia* Francofurti c 1515 c LXI. præmissa aliusque repetita facti inuestigatione, vsum scientiæ et ignorantia facti in singulis fere iuris doctrinis, binis distinctionum centuriis, exponens, adiectis aliis super alia testimoniis et opinionum aceruis.

EXERCITATIO

§. II.

Defectum scientiæ, in negotiis humanis agendis necessariæ, *ignorantia* nomine in sensu iuris comprehendimus; *scientiam* videlicet, in sensu latiori pro *qualibet notitia* accipientes secundum *L. 5. § 6. D. de iur. § fact. ignor.*

§. III.

Qui in facto seu negotio humano expediendo verum pro falso, et falsum pro vero habet, *errat*, eaque confusio iudiciorum verorum cum falsis *error* vocatur. *

* Quod multi erroris et ignorantie discrimen negligant, ratio non est obscura: in errore enim semper aliquid ignorantie inuenitur, cum quis ignoret, quod *falsum* sit, quod verum esse adfirmat, iudicium, et quod *verum* sit, quod falsum esse opinatur. Quamquam itaque errorem *ignorantie speciem*, cumque sub ignorantia, tamquam speciem sub genere, contineri recte dixeris; eoque nomine utriusque eadem fere Iura leges statuerint: *L. 7. et 8. D. de iur. § fact. ignor.* utriusque tamen diuersam notionem esse, facile concedes.

§. IV.

Cum negotia humana sint actiones liberæ sub certis circumstantiis, pro legis ratione necessariis, consideratæ; error et ignorantia vel circa solas *facti circumstantias*, quatenus existunt vel non existunt, vel circa *leges*, ad quas facti circumstantiæ attemperandæ sunt, versari potest. Ignorantia et error itaque vel *facti* vel *iuris* est. *L. 1. pr. D. de iur. et fact. Ignor.*

§. V.

Quemadmodum leges aliæ *permittivæ* sunt, quæ ius agendi vel non agendi dant, aliæ *præceptivæ* ac *prohibitivæ* sunt, quæ ad committendas vel omittendas actiones obligant: ita alia est *iuris permittivi* ignorantia et error, alia *iuris præceptivi* et *prohibitivi*. Quæ distinctio utilis et fecunda est in interpretandis Pandectarum et Codicis titulis

DE IURIS ET FACTI IGNORANTIA. 5

titulis *de iuris et facti ignorantia*; in quibus quæ traduntur regulæ,
de iuris permissiui ignorantia et errore accipiendæ sunt.

§. VI.

Ignorantia et error iuris *nocere* dicitur, si non consequimur
ius, quod alioquin, si ex legis dispositione egissemus, competiisset:
Sic ei, qui sibi ex iure competere bonorum possessionem ignorat,
iuris ignorantia nocet, ut ei cedat tempus petendæ bonorum pos-
sessionis. *L. 1. §. 1. de iur. et fact. ignor. Prodesse seu non nocere*
dicitur, si consequimur ius, quod competiisset, si ex legis dispositione
egissemus. Sicei, qui decessisse eum ignorat, cuius bonorum pos-
sessio defertur, prodest seu non nocet facti ignorantia, ut tempus
non cedat, sed eo elapso adhuc petere possit bonorum possessio-
nem *L. 1. §. 1. et 3. eodem.*

§. VII.

Ignorantia et Error iuris ei nocet, qui facile potuit scire le-
ges, hoc est, si vel ipse sua prudentia instructus est, vel ICti co-
piam habuit. Cui autem non facile fuit, scire leges, seu qui pro
conditionis suæ ratione nec ipse iurium notitia imbutus nec Icti co-
piam habuit, ei non nocet iuris error et ignorantia.* Ita philo-
sophamur cum LABEONE in *l. 9. §. 3. D. de iur. et fact. ignor.* æquissima ducti ratione. Cum enim unusquisque ius agen-
di vel non agendi ex legibus sibi acquisiturus, iuris permissiui scien-
tiam sibi adquirere, vel si eam pro conditionis suæ ratione non ha-
beat, peritiores saltim consulere obligatus sit *l. 12. C. de iur. et fact. ignor.* iam vero prætermisso eius, ad quod obligamur, im-
putetur: consequens est ignorantiam et errorem iuris permissiui
imputari; cuicunque vero imputari potest, eidem et nocet. Contra
in altero casu, cui pro conditionis suæ ratione non facile fuit le-
ges scire, ei earundem ignorantia non imputatur, ideoque nec
nocet.

* Si cum ill. LEYSERO in *Medit. ad Pand. Sp. 289. m. 2.* igno-
rantiam vincibilem vocamus; quam quis adhibita attentione et dili-
gentia

gentia debita discutere potuisset: inuincibilem vero, quæ adnota licet omni cura, quam vita communis et personarum conditio fert, dispelli nequiuisset, quæ adducta sunt, cum his facile in concordiam reuocantur: ut adeo vincibilis iuris error et ignorantia noceat, inuincibilis profuit.

§. VIII.

Quicumque ergo ignorantiae suae autor est, vel qui studio id efficit, ut legum forte ipsi noxiarum notitia eum fugiat, nullam prorsus ab ignorantia iuris excusationem habet. Haec *affectata* vocatur, et dolo non caret. Huic prope accedit ignorantia *crassa*, qua quis per latam culpam efficit, quominus ad debitam scientiam perueniat.

§. IX.

Quamquam aliae leges Codicis et Pandectarum, *ignorantiam iuris nocere*, generatim enunciant: interpretationem tamen optimam, ratione et lege innixam, ex principio Labeonis accipiunt. *Iuris ignorantiam* enim, autore PAVLO in l. 9. §. 3. de iur. et fact. Ignor., non prodesse, Labeo ita accipiendum existimat, si scicopiam haberet, vel sua prudentia instructus sit: ut si cui facile sit scire, ei detrimento sit iuris ignorantia, quod raro accipiendum est. Etiam si igitur Constantinus et Maximianus Impp. in casu, cum quis ius ignorans indebitam pecuniam soluerit, repetitionem cessare, generatim sanciant in l. 10. C. de iur. et fact. Ignor. id tamen ita accipiendum, si ei facile fuit, scire leges. (§. VII.)

§. X.

Quod de ignorantia iuris dictum est, idem valet de *cuius errore*, qui ex regula nemini prodest. Non igitur procedit usucapio si quis ab impubere, quem valide alienare posse sine tutorum consensu putauerat, rem emit, quia *iuris error nulli prodest*, ceu iuxta ea, quæ de iuris ignorantia in l. 9. D. de iur. et fact. ignor. proposuit principia, de iuris errore iudicat Paulus in l. 2. §. 15. D. pro emptore. Pari ratione fideiussori, qui ex stipulatione inutili se obli-

obligatum esse, errore iuris putat, sicque soluit, quod solvere non debebat, denegatur actio mandati aduersus principalem in *L. 29. §. 1. D. mandati.*

§. XI.

Si igitur iuris ignorantia ex regula omnibus nocet, eadem et *adquirere volentibus nocet*, quae sententia est PAPINIANI in *l. 7. D. de iur. et fact. ignor.* In lucro captando enim idonea, ex qua a iuris rigore recedendum fit, ratio, non continetur, nec ex qua a iuris rigore deprehenditur. Ex quo patet, neque fideicommissarium neque heredem quartas suas repetere posse, si integra legata vel totam hereditatem ex iuris ignorantia ante legitimæ portionis detractionem soluerint. Vid. *L. 1. et 9. C. ad Leg. Falcid.*

§. XII.

In negotiis, quibus *certa forma* lege ciuili data est, ignorantia iuris extra omnem restrictionem nocet. Si enim eo maior est ad legum notitiam consequendam obligatio, quo adstrictior est secundum leges agendi obligatio; dubitari profecto non potest, accuratissima diligentia notitiam eorum, quæ ad formam negotii lege præscriptam pertinent, parandam esse, quoniam in his negotiis adstrictior et sub pœna nullitatis proposita est ad formam legis obseruandam obligatio. Ob quam exactissimam, ad formam legitimam noscendam, obligationem cum ignorantia et error ius semper imputari possit: eadem et semper detrimento est. Testamentum ergo, quacunque allegata iuris ignorantia vel errore, semper nullum est, non obseruatis iis, quæ ad ordinandum testamentum requiruntur.

§. XIII.

Vidimus, quando noceat iuris error vel ignorantia: a quo rigore tamen ex æquitatis ratione subinde Leges, recedunt. Si enim ex ignorantia iuris agenti damnum in patrimonio metuum, ad illud auertendum, leges succurrunt. Sane Reipublicæ interest, in caus-

caussis ad priuatorum fauorem pertinentibus. rigori iuris non adeo abscisse infiltrare, si ex eo detrimentum ciuibus metuendum, quod facili negotio adhuc auerti potest. Itaque et ius ignorantia subueniendum esse, auctor est PAPINIANVS in *l. 8. D. de iur. et fact. ignor. in damnis amittenda rei suae errorem iuris non nocere*, censens. Indebitam pecuniam igitur ex ignorantia iuris promittenti recte succurritur ad euitandum, quod in patrimonio ex solutione indebiti damnum consequeretur. Pari ratione qui ius ignorans non praestitit, quod sub poena priuationis praestandum erat, in damno rei, per priuationem *amittenda*, ignorantiae iuris veniam æquissima ratione impetrabit. Vid. FRANC. SONSBECKIUS in *Comment. ad vsus feud. Part. IX. n. 10. et Dn. Praeses de inuestit. euent. non desider. renouat. c. IV. §. 51. p. 151.*

§. XIV.

Iuris ignorantia *suum petentibus* non nocet, quoad ius saluum adhuc et nondum extinctum est. Si enim illud verissimum, in eo solo, quod ius nostrum ignoremus, idoneam non contineri rationem, ex qua alter ius nostrum interuere, idque sibi acquirere possit: illud quoque verum est, ignorantiam iuris non impedire, quo minus ius, quoad saluum adhuc est, petere ac actione persequi possimus. Etiam si tibi ius esse ignores rem deperditam vindicandi, debitum a debitoris herede repetendi, pignus a tertio possessore persequendi: tuum tamen petenti ignorantia iuris non nocebit, quoad ius aliunde non sublatum est. Fac ergo, ius praescriptione extinctum esse; petere tuum ideo impediris, quod consultissima ratio ex tanti temporis neglectu induxerit praescriptionem, et ni omnis praescriptionis ratio euertenda sit, ignorantia iuris ultra tempora praefinita attendi prorsus non mereatur. Ita *L. 3. C. de praescript. XXX. vel XL. ann. Post hanc temporis definitionem nulli mouendi ulterius facultatem patere censemus; etiam si se legis ignorantia excusare tentauerit.* Fac porro, te ius ignorantem soluere, quod iure non debebas, idque alterum in eodem errore versantem accipere, putatio iuris titulo indebitum in alterum

rum transtulisti, idque alter ideo suum reddidit, cum eadem sit putatiui ac veri tituli efficacia. *Cessare itaque repetitionem*, si *ius ignorans indebitum soluerit*, sæpissime rescriptum est. Vid. *L. 10. C. de iur. et fact. ign. et L. 9. C. ad Leg. Falcid.* Ita vero facillima est, si, quam ex *cit. L. 3. et cit. L. 9.* exposuimus, accipiat restrictionem, PAPINIANI sententia in *L. 8. D. de iur. et fact. ignor.* *Ignorantiam iuris suum petentibus non nocere*: cuius explicandæ quam impeditam et subtilem magis CUIACIVS secutus sit rationem, patet ex *Comm. ad lib. XXII. tit. VI. D. tom. VII. Oper. eius p. 891.*

§. XV.

Cum ei iura subueniant, cui pro conditionis suæ ratione non facile fuit leges scire: (§. VII.) ratio facile intelligitur, qua moti Romani illis, quibus difficile est, legum notitiam sibi parare, seu, ut cum PAVLO in *l. 9. §. 1. de iur. et fact. ign.* loquamur, quibus *permisum est ius ignorare*, iure speciali succurrerint, neue ex iuris errore et ignorantia laederentur, prospexerint. In horum numerum ex consilii lubricitate *minores XXV. annis*, et ex infirmitate *sexus feminas* vocat Paulus, quamquam feminis non aliter, quam si ex iuris ignorantia *damnum* aliquod circa ius et substantiam suam patiantur, auxilium iuris polliceantur Impp. in *L. 11. et 13. C. eod.* Socios his adscribit Paulus in *L. 25. §. 1. D. de probat. virum quidem perfectæ ætatis, sed militem, vel agricultorem et forensium rerum expertem vel alias simplicitate gaudentem, et desidia deditum*, hoc est, hominem fatuitate ad res gerendas inidoneum, ceu haud præter rem explicare videtur NOODT. in *Com. ad Pand. l. 22. tit. 6. Tom. II. Op. p. 323.*

§. XVI.

Quas personas cum ex conditionis, qua iurium notitia plerumque destituuntur, ratione a rigore iuris leges benigna ratione exemerint, facile patet easdem *iura scientes*, et sub *iuris ignorantia obtentu* legum dispositionem *dolo* negligentes, frustra iuris specialis beneficium implorare, cum non decipientibus sed deceptis iura succurrant *l. 5.*

B

C. ad

C. ad Sect. Vellei. Nec minus ex eis, quæ §. XI. proposita sunt, apparet, iuris ignorantiam illis non prodesse in negotiis, *certam formam* et iuris solennitatem desiderantibus. Quorum negotiorum forma cum sub nullitatis pœna a legibus abscisse proposita sit: nec eorum, quæ ad formam pertinent, quidquam prætermittere sine nullitate negotii possunt. v. STRYKIVS *de iure Analphabet. cap. 2. n. 23.* IO. KLEIN *de innoxia mulierum iuris ignorantia c. 2. n. 24.* MYNSINGERVS *Centur. IV. obs. 47. n. 2.* Vnde testamenti similisque negotii solennis formam nisi ad vnguem seruent, nulliter agunt, cum eorum fuisset, peritorum adhibito consilio, his negotiis se accingere.

§. XVII.

Quæ cum ita sint, parum accurate ill. LEYSERVS in *Med. ad Pand. Sp. 289 m. 4.* nec feminis nec rusticis nec militibus ignorantiam iuris, *si vinci facile potuit*, prodesse existimat, quod vincibilis ignorantia neminem, cuiuscunque conditionis sit, excuset, eaque culpam necessario coniunctam habeat. Quo posito principio, totum, quantum est, iuris singularis his personis datum beneficium interuerteretur, siquidem raro contingeret, quin requisito peritorum, qui vix ac ne vix quidem defunt, consilio, vincere ignorantiam iuris potuerint. Culpæ nullam, sed *infirmittatis* et *imbecillitatis* harum personarum rationem omnem habuerunt leges, indulgentes iisdem, *iuris ignorare*. Quæ vero permittitur iuris ignorantia, an culpæ adhuc accenseri potest? Nec quadrat, quod ad illustrandam sententiam proponit præiudicium. Prætermiserat rusticus, quæ in vnione prolium desiderabantur *iuris solennia*, eadē se ignorasse affirmans. Et recte vnionem prolium, non legitime celebratam, nullam declaratam esse, existimamus; sed ex hac ratione, quod in actibus, quibus forma solennis sub nullitatis pœna præscripta est, ignorantia iurium nemini proffit. (§. XI.) Sed hæc intuitu illarum personarum ad exceptionem, non vero ad regulam pertinent.

§. XVIII.

DE IVRIS ET FACTI IGNORANTIA.

II

§. XVIII.

Expeditum iuris Romani, quæ *ius permissuum* ignorantes concernunt, præcepta. Quæ quidem ad *iuris præceptui et prohibitiui* ignorantiam non omnino pertinere, ex eo facile intelligitur, quod *ius præceptuum* et *prohibituum* publicæ salutis et securitatis rationem magis habeat, ad agendum vel non agendum obligans; *ius permissuum* vero priuatorum commodis in acquirendis, conseruandisque bonis damnoue auertendo magis inferuiat, facultatem agendi vel non agendi tribuens.

§. XIX.

Obligatio subditorum ad *iuris præceptui et prohibitiui scientiam*, cum obligatione ad actiones ex legis præcepto admittendas et ad prohibitas intermittendas, eodem archissimo nexu coniuncta est, quo obligatio ad *remedia*, cum obligatione ad *finem*. *Leges sacratissimæ*, quæ *constringunt hominum vitas*, *intelligi ab omnibus debent*, ut *uniuersi præscripto earum manifestius cognitio*, vel *inhibita declinent*, vel *permissa sententur*, ceu decernunt Impp. in L. 9. C. de Legibus; nec ideo *constitutiones principum ignorare quemquam permittunt* in L. 12. C. de iur. et fact. ignor. Cum prætermisio eius, ad quam obligamur, diligentia in culpam incidat: neglecta iuris præceptui et prohibitiui scientia, ac proinde eius ignorantia et error *culpæ* annumeratur. Itaque actio, ex iuris præceptui et prohibitiui ignorantia intermissa vel commissa, *culposa* est: ideoque eo *pænæ genere* vindicanda, quo *culposæ actiones*, aduersus *ius prohibituum* vel *præceptuum* admissæ, coercentur. Si ergo delictum iuris ignorantia admissum esse probetur, etiamsi ignorantia *magna culpa* non vacet: delictum tamen, instar *culposi*, ordinariæ pænæ, quæ dolum ex regula vindicat, non subiciendum.

§. XX.

Iuris naturalis præceptui ac prohibitiui cognitio cum a *rationis usu* pendeat, omnibus mortalibus, usu rationis non destitutis, insita velut et innata est; ut adeo, si quæ eius protenditur ignorantia, affectata sit nec indulgentiam mereatur. *Iuris ciuilis*

B 2

scien-

scientia cum ex *promulgatione* ad subditos perueniat; legis ciuilibis, *vel nondum* vel *non legitime* promulgatæ, ignorantia iustissimam habet excusationem; lege vero rite promulgata, subditi citra propriam culpam ab eius ignorantia se non excusant. Eadem Romanorum sententia est, qui quamquam imbecillitatis Sexus in nonnullis delictis, sola lege ciuili notatis, rationem habuerint, nullam tamen habuerunt in delictis communi fere gentium iure damnatis. PAPINIANVS fane in L. 38. §. 4. D. ad L. Iul. de adult. *Mulier*, inquit, *tunc demum eam penam, quam mares, sustinebit, cum incestum iure gentium prohibitum admiserit; nam si sola iuris nostri obseruatio interueniet, mulier ab incesti crimine erit excusata*, hoc est a pœna incestus publica excusatur. L. 4. C. de incest. nuptiis.

§. XXI.

Peregrini, quamdiu in aliena ciuitate versantur, *eiusdem ciuitatis legibus* teneri satis expeditum est: cuius consequens est, vt intuitu actionum ibidem suscipiendarum ea cura, quam itineris vitæque communis ratio et personæ conditio fert, legum, istius ciuitatis propriarum, notitiam capeßere obstringantur. Qua sollicitudine adhibita, si in earum ignorantia nihilominus perfliterunt, ignorantia iuris, istius ciuitatis proprii, *inuicibilis* merito habenda, (§. VII.) adeoque ratione actionum, aduersus illud admissarum, veniam meretur.

§. XXII.

Qui actionem, *lege naturali* damnatam, durioris, quæ *lege ciuili* sancita est, *pœna* ignarus, admisit: ab ignorantia pœnæ rigidioris excusationem non consequitur. Etiam si enim pœna gravitatem ignorauerit: sciens tamen actionem prohibitam admittens, *consilio*, seu *dolose*, delinquit, ideoque eundem in pœnam incidere eo minus ambigendum, cum in *dolosa* legis *violatione* ratio pœnæ infligendæ contineatur. Egregie ad rem facit dispositio GORDIANI Imp. in L. 2. C. de in ius vocando. *Venia edicti non petita, patronum seu patronam eorumque parentes et liberos, heredes*

redes insuper, *et si extranei sint, a libertis seu liberis eorum non debere in ius vocari, ius certissimum est.* Nec in ea re rusticitati venia praebeatur, cum naturali ratione honor huiusmodi personis debeatur. Cum igitur consitearis, patroni tui filium sine permisso praesidis te in ius vocasse; penam edicto perpetuo praescriptam rescripto tibi concedi temere desideras. Dubitari in specie proposita poterat, quod *pena*, patronos sine venia in ius vocantium, ex cuius ignorantia reus poenae indulgentiam petebat, solo iure civili statuta sit. Dubio satisfactorius Imperator, omne decisionis fundamentum in eo collocat, *quod naturali ratione honor huiusmodi personis debeatur*, ac proinde scire sufficeret, quidquid ad reuerentiam patroni violandam comparatum esset, illicitum esse. *Pena* ergo, in Edicto proposita, eum reum esse declarat. Consensum usus forensis ex ipsis rerum argumentis illustrent ill. LEYSERVS ad Pand. spec. 289. med. 6. IO. PAVL. PRESSENSVS in Comm. ad Const. Crim. art. 187. p. 650. et Dn. Praeses in Diss. de furto et abigatu equor. cap. 3. §. 103. p. 91.

§. XXIII.

Quod in *iuris permissui ignorantia* ius singulare certis personis indultum est, (§. XVI.) intuitu *iuris praeceptui et prohibitiui*, quod omnes subditos aequae ad actiones omittendas et committendas ac ad eius scientiam acquirendam obligat, quodque ideo nec feminis nec minoribus nec militibus nec rusticis ignorare permissum est, non competit. Hinc PAVLVS in L. 9. pr. de *iur. et fact. ignor.* ignorantiam iuris illis tunc demum prodesse affirmat, *vbi non est delictum*. Lubrici aetatis vero et sexus imbecillitatis in delictorum, ex iure civili descendendum, poena rationem subinde haberi, apparet ex L. 4 C. de *incestis nuptiis*; et in genere *misere, rationem aetatis interdum ad mediocrem poenam iudicem producere*. TRYPHONINVS auctor est in L. 37. §. 1. D. de *minoribus*.

§. XXIV.

Tandem ut de *facti ignorantia*, et qui pari passu cum ea ambulat, errore quaedam moneamus, *inuincibilem facti ignorantiam*

non nocere, facile est ad intelligendum. Inuincibilis enim est, quæ culpa nostra vacat, et quam usu virium nostrarum pro rei circumstantiis superare non potuimus. Quæ cum imputationi obnoxia non sit, nec detrimento esse potest.

§. XXV.

Vincibilis ignorantia in contrahendis negotiis tunc nocet, si ex eiusmodi culpa descendit, quæ in negotio quolibet præstanda. Ignorantia facti enim, ex culpa nostra in negotio expediendo exorta, est culpæ species, siquidem et VLPIANVS in L. 213. §. 2. de verb. signif. culpam latam non dubitat appellare, si quis ignorat seu non intelligit, quod omnes intelligunt. Si vero idem de specie, quod de genere valet: facile perspicitur, ignorantiam facti non præstandam esse, nisi ex ea culpa descendat, quæ in quolibet negotio præstanda est. Eadem ratione intelligitur, ignorantiam vincibilem ferendam esse, si ex eiusmodi culpa descendat, quæ alioquin in negotio negligitur, seu non præstatur.

§. XXVI.

Si ignorantie facti ratio in culpa lata continetur, semper obest: quoniam culpa lata in quolibet negotio præstanda est. Vnde VLPIANVS in L. 6. D. de iur. et fact. ign. supinam ignorantiam factum ignorantis ferendam esse negat. POMPONIVS in L. 3. cod. tit. deperditi et nimium securi hominis ignorantie nihil tribuit. Et PAVLVVS in L. 9. §. 2. cod. tit. Facti ignorantia, inquit, ita demum cuique non nocet, si non ei summa negligentia obiiciatur: quid enim si omnes in ciuitate sciant, quod ille solus ignorat?

§. XXVII.

Si ignorantie facti ratio in culpa leui vel leuissima continetur, tunc demum nocet, si leuis vel leuissima culpa in negotio præstanda est. Et recte auctore PAVLO in L. 9. §. 2. de iur. et fact. ign. Laqueo definit scientiam neque curiosissimi neque negligentissimi hominis accipiendam, verum eius, qui eam rem diligenter inquirendo notam habere possit. Dum diligentem inuestigationem generali et inde-

termi-

terminata locutione desiderat Labeo, non aliam desiderat, ac quilibet ex negotii natura ex legum præscripto adhibere obligatus est: *ut* adeo, si negotium summam diligentiam exigat, is summa diligentia inquirendo eam rem sibi notam reddere debeat: et non nisi tunc damno liberetur, si ignorantia surrepserit ea diligentia inquirenti, *ut* ne leuissima quidem culpa eius deprehendi posse videatur. *Curiosissimum* vero vocat Labeo, qui maiorem, ac natura negotii postulat, diligentiam in inuestigandis factis adhibet; quam VLPIANVS in *L. 6. D. eod. tit. delatoriam curiositatem* vocat. Qua neglecta, si quis in ignorantiam facti incidit, securus est, cum talem diligentiam leges non desiderent.

§. XXVIII.

Error et facti ignorantia *probabilis* dicitur, *cuius quis iustam causam habet*, ceu scribit AFRICANVS in *L. 11. D. Pro Emt.* Iustam facti ignorantie causam tunc habemus, si ratio facti ignorantie magis in causa extra nos posita, quam in tali culpa continetur, quam pro negotii natura præstare tenemur. Notionem confirmat exemplum, quo Africanus utitur, *usucapionem ob probabilem in titulo errorem procedere probaturus. Nam si forte*, inquit, *seruus vel procurator, cui emendam rem mandasset, persuaserit ei, se emisse, atque ita tradiderit: magis est, ut usucapio sequatur.* Et NERATIUS in *L. 5. D. pro suo*, *Sed id*, inquit, *quod quis cum suum esse existimaret, possederit, usucapiet: etiamsi falsa fuerit eius existimatio: quod tamen ita interpretandum est, ut probabilis error possidentis usucapioni non obstat: veluti si ob id aliquid possideam, quod seruum meum aut eius, cuius in locum hereditario iure successi, emisse id falso existimem, quia in alieni facti ignorantia tolerabilis error est.* Quæ exempla euincunt, errorem magis in facto tertii positum esse, quam in culpa usucapere volentis, eoque nomine *probabilem et tolerabilem* vocari. Fac vero, diligentia nostra debita facile impediri potuisse, ne facto tertii ignorantia nos surriperet, ideoque talem culpam concurrere, qualem ex negotii natura præstare debemus, ignorantia facti non amplius probabilis est.

§. XXIX.

16 EXERCIT. DE IVRIS ET FACTI IGNOR.

§. XXIX.

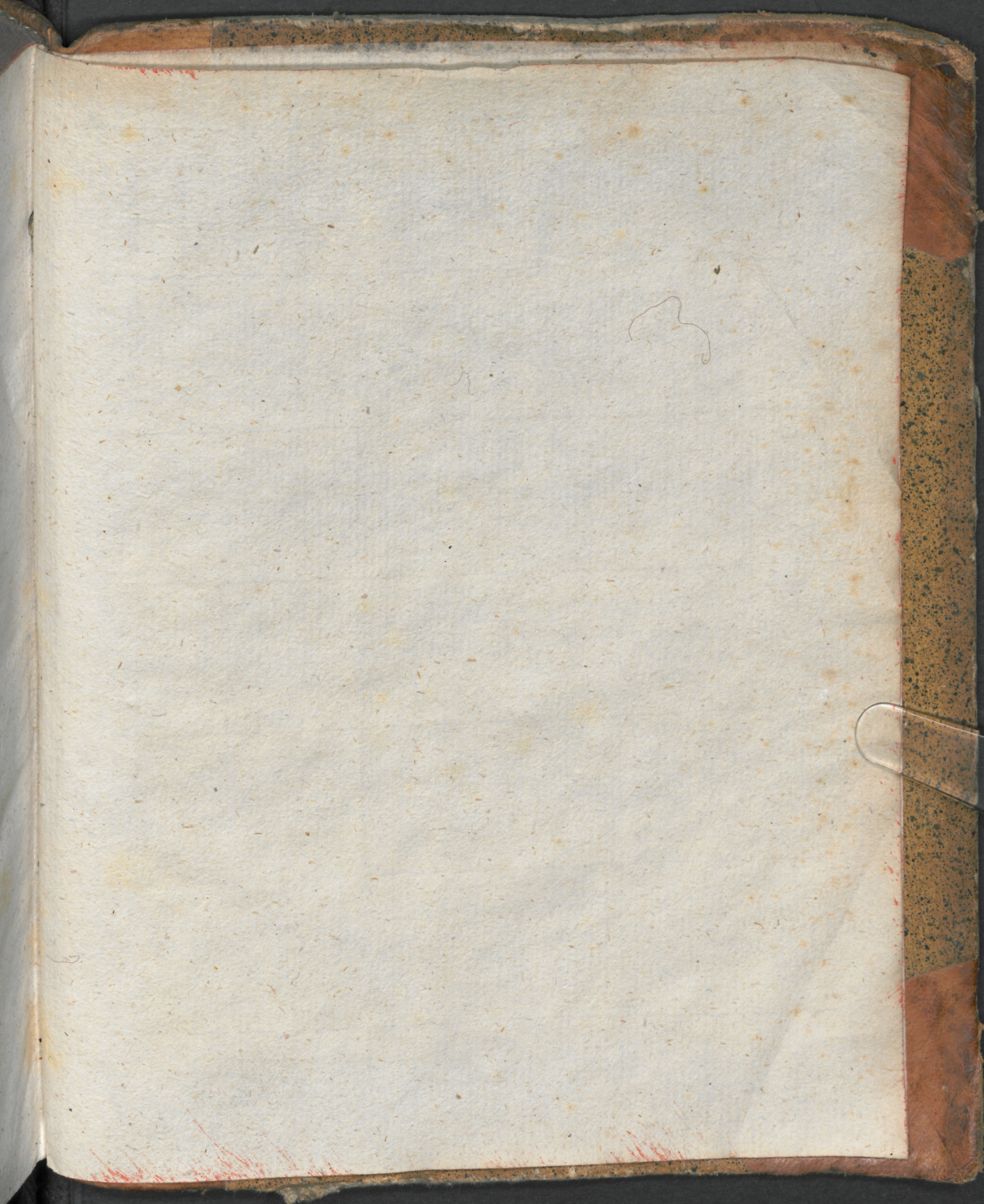
Eadem Leges euincunt, *probabilem facti ignorantiam non nocere*. Quia enim hoc casu potior ignorantiae ratio in *causa*, *extra nos posita*, continetur, ex *potiori* vero cuiuslibet rei ratione seu fundamento iudicandum est: ignorantia facti probabilis non imputatur ideoque non nocet. Etiam si igitur *culpa* concurrat: ea tamen ideo in censum non venit, quod *ex negotii natura* praestanda non sit. (§. ant.)

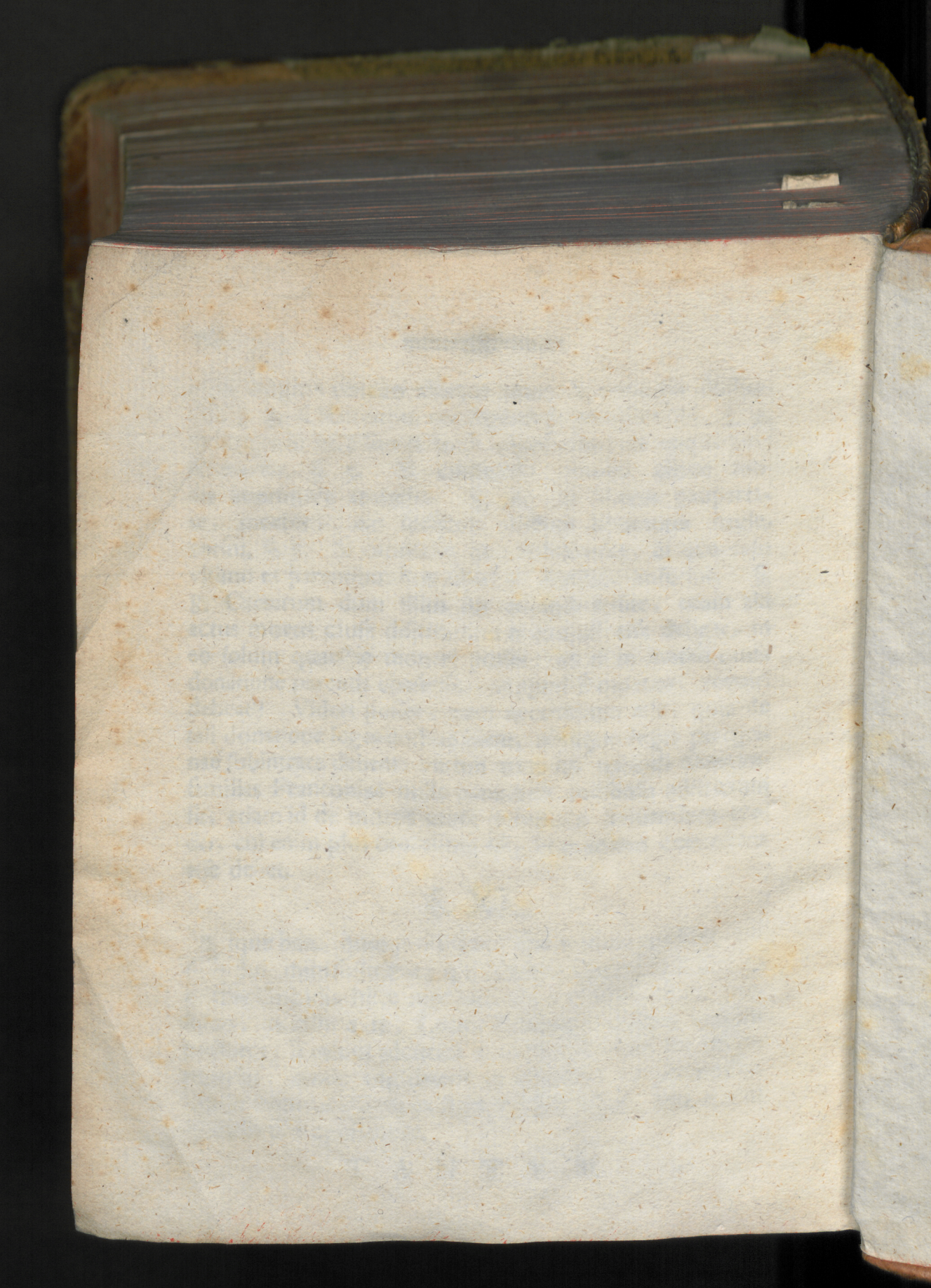
§. XXX.

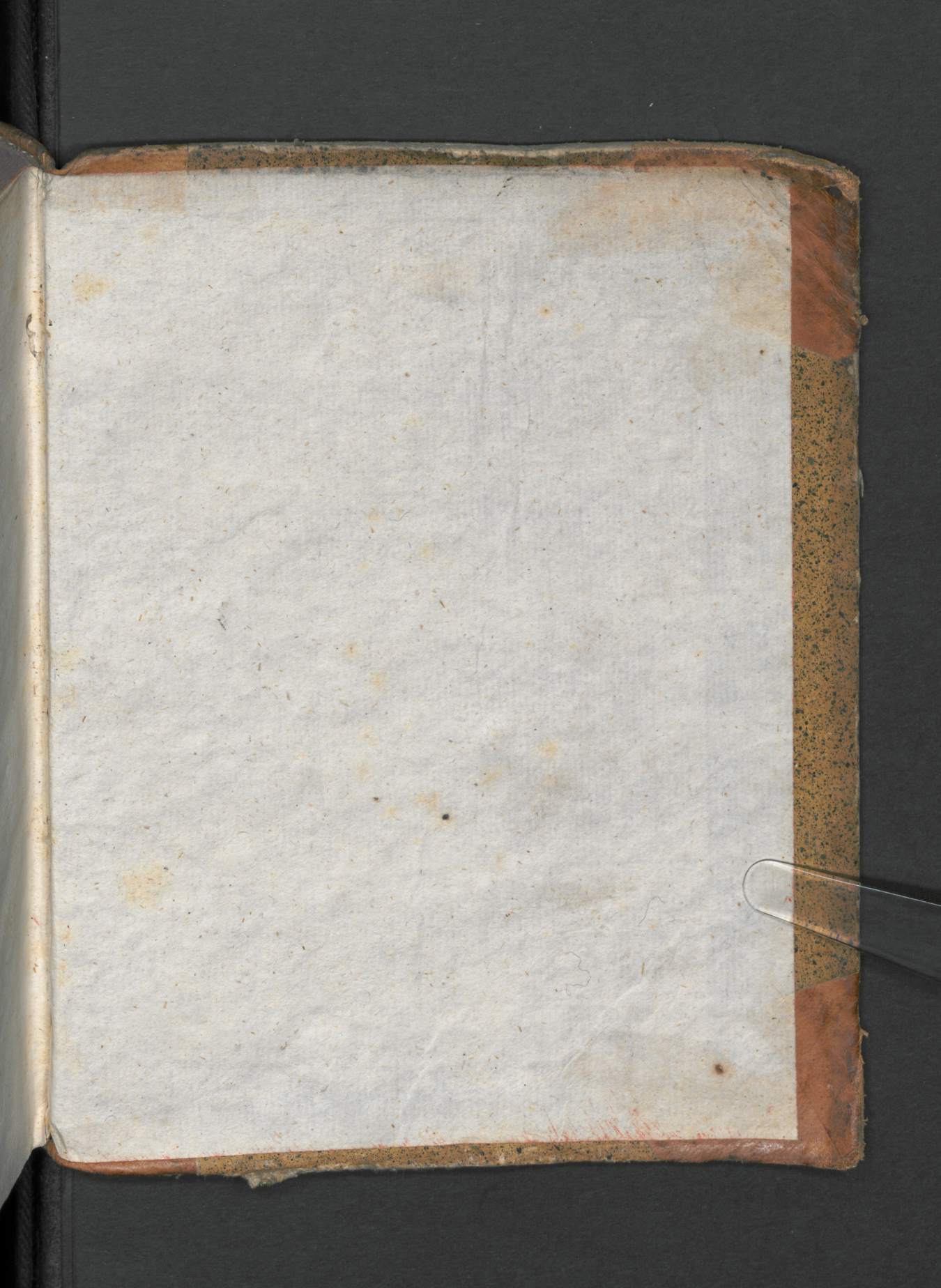
Quae de facti ignorantia in genere proposita sunt, eadem in eius speciebus obtinent, in facti videlicet tam *alieni*, quam *proprii*, ignorantia. Qui rerum suarum sine iusta causa obliuiscitur, qui iuxta CATVLLVM in epigr. ad *Colonium*.

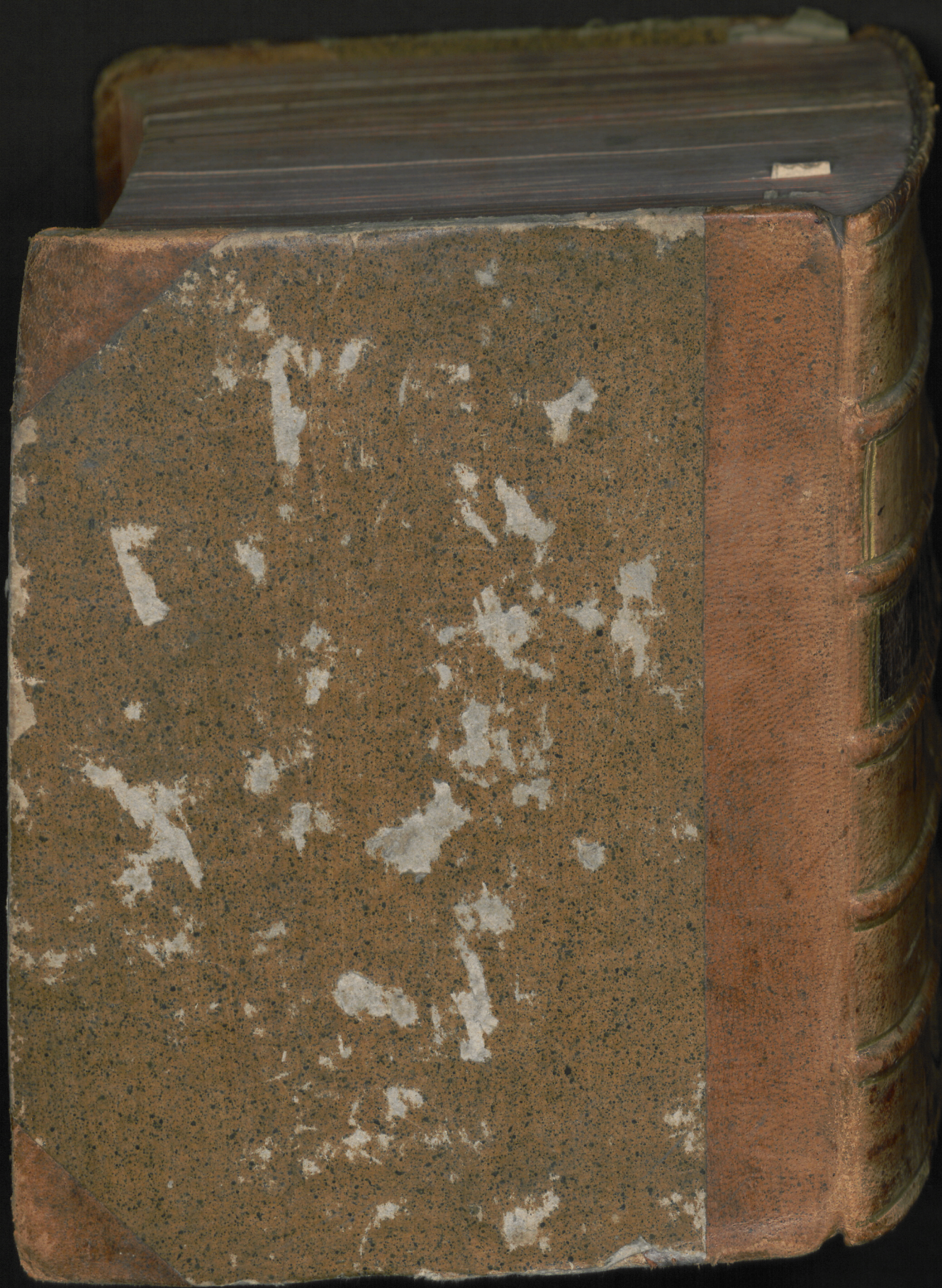
Ipsa quis sit, utrum sit, an non sit, id quoque nescit;
supinae negligentiae arguendus, veniam erroris non meretur. Hominem supinum immo magis stultum vocat Iustinianus in L. 14. C. de heredibus instit. Non autem stultis sed errantibus succurrendum esse ait PAVLVS in L. 9. §. 5. de iur. et fact. ign. Neminem ergo debiti sui ignorantiam et obliuionem, facti proprii a poena propter moram in soluendo commissa, liberare, constituit IVSTINIANVS in L. 12. C. de Contrah. Stipulat. Quod si vero *lenior*, ac *ex negotii natura* praestanda est, *culpa* cum proprii facti ignorantia coniuncta, vel si quae eius *iusta causa* fuerit, quod vel facti *antiquitas* et *diuturnitas* recordationem extinxerit, vel *seneectus morbus* imbecilem reddiderit memoriam, vel quod ipsa rei, *festinanter* et *obiter* vel ab *occupato* vel in *aliarum rerum perturbatione* gestae, ratio proprii facti ignorantiam *probabilem* reddat, indulgentiam meretur et a damno liberat, ceu pluribus erudite exposuit V. C. CHRISTOPHORVS LVDOVICVS CRELLIVS de ignorantia facti proprii interdum *innocua*
N. III. et sqq.

16 EXERCIT. DE IVRIS ET FACTI IGNOR.

§. XXIX.

Eadem Leges euincunt, *probabilem facti ignorantiam non*
Quia enim hoc casu potior ignorantiae ratio in *causa*, extra
continetur, ex *potiori* vero cuiuslibet rei ratione seu fun-
dicandum est: ignorantia facti probabilis non imputa-
non nocet. Etiam si igitur *culpa* concurrat: ea tamen
non venit, quod *ex negotii natura* praestanda non

§. XXX.

Ignorantia in genere proposita sunt, eadem in
in facti videlicet tam *alieni*, quam *pro-*
rum suarum sine iusta causa obliuiscitur,
in *epigr. ad Coloniam*.

Ipsa an non sit, id quoque nescit;
supinae neglig. veniam erroris non meretur. Ho-
minem supinum. ultum vocat Iustinianus in L. 14.
C. de heredibus in. cultis sed errantibus succurren-
dum esse ait PAVL. de iur. et fact. ign. Neminem
ergo debiti sui ignorantia in, facti proprii a poena pro-
pter moram in soluenda, constituit IVSTI-
NIANVS in L. 12. C. de Quod si vero lenior, ac
ex negotii natura praestanda proprii facta ignoran-
tia coniuncta, vel si quae eius in, mod vel facti anti-
quitas et diuturnitas recordatione, senectus morbus-
ue imbecillem reddiderit memoriam, festinanter
et obiter vel ab occupato vel in aliar. ratione ge-
stae, ratio proprii facti ignorantiam indulgen-
tiam meretur et a damno liberat, cen. exposuit
V. C. CHRISTOPHORVS LV. EL.
LIVS de ignorantia facti proprii in
N. III. et sqq.

